

पूर्वमध्यमा द्वितीयखण्ड वार्षिक परीक्षा 2022-23

विषय कोड : 1002

प्राचीनव्याकरणम्

समय : 3 घण्टे

पूर्णांक : 100

निर्देश : सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः

1. बहुविकल्पात्मक प्रश्नाः -

6

(i) अष्टाध्यायी प्रणेता कः ?

(क) वरदराजाचार्यः

(ख) कात्यायनः

(ग) पतञ्जलिः

(घ) पाणिनिः

(ii) सम्प्रदाने का विभक्ति ?

(क) प्रथमा

(ख) तृतीया

(ग) चतुर्थी

(घ) पंचमी

(iii) माहेश्वरसूत्राणि सन्ति -

(क) 12

(ख) 14

(ग) 10

(घ) 16

(iv) राजपुरुषः समासः वर्तते -

(क) अव्ययीभावः

(ख) कर्मधारयः

(ग) तत्पुरुष

(घ) बहुव्रीहिः

(v) अष्टाध्यायां प्रथमं सूत्रं किम् ?

(क) वृद्धिरादैच

(ख) अदेङ् गुणः

(ग) न नेति विभाषा

(घ) ईदुदेद्

(vi) पदद्वयोः प्रधानमस्ति समासः -

(क) तत्पुरुषः

(ख) द्वन्द्वः

(ग) द्विगुः

(घ) कर्मधारयः

2. रिक्तस्थानानि पूरयत् -

6

(अव्ययीभावः, परिमाणवचने, लट्, अपादाने, धा कर्म, द्वितीया)

(क) पंचमी विभक्तिः।

(ख) भवामि लकारः।

(ग) प्रतिपादिकार्थं लिङ्गा।

(घ) कर्तुरीप्सिततमं कर्म।

(ङ) लः कर्माणि च भावे।

(च) "यथाशक्ति" इति पदे समासः।

3. युग्ममेलनं कुरु :

6

(क) सेनापतिः - वः लोपे

(ख) अन्तराऽन्तरेण युक्ते - द्वन्द्वः

(ग) सम्प्रदाने - बहुव्रीहि

(घ) हलादि शेषः - चतुर्थी

(ङ) पोताम्बरः - कर्मसंज्ञा

(च) दिन-रात - तत्पुरुषः

4. सत्यं/असत्यम् लिखत -

7

- (क) सम्बोधने द्वितीया विभक्तिर्भवति।
- (ख) क्रियाजनकत्वं कारकत्वम् अस्ति।
- (ग) लिटिधातोरनभ्यासस्य-द्वित्वः।
- (घ) 'प्राचार्य' इत्यस्मिन् शब्दे समासोऽस्ति बहुव्रीहि।
- (ङ) पाणिनेः मातुः नाम आर्या आसीत्।
- (च) द्वन्द्व-तत्पुरुषसमासयोः लिंग उभयवत् नास्ति।

5. एकपदेन उत्तरं लिखत -

7

- (क) परस्मैपदस्य अपरं नाम किम् ?
- (ख) विभक्तिः का अस्ति ?
- (ग) धातूनां कति प्रकाराः सन्ति ?
- (घ) समासः कः ?
- (ङ) भूपति शब्दस्य संज्ञाविधायकं सूत्रं किम् ?
- (च) लकाराः कतिविधाः भवन्ति ?
- (छ) उदात्तविधायकं सूत्रं किमस्ति ?

6. अतिलघूत्तरीयाः प्रश्नाः समाधेयाः -

15

- (क) किं नाम अनुशासनम् ?
- (ख) अंकथितं च अनेन सूत्रेण का संज्ञा भवति ?
- (ग) अष्टमाध्यायस्य प्रथमपादे कति सूत्राणि ?
- (घ) निपाताः के भवन्ति ?
- (ङ) श्री शब्दस्य षष्ठी विभक्तौ विकल्पेन का संज्ञा ?

7. लघूत्तरीयाः प्रश्नाः समाधेयाः —

4×5=20

- (क) अव्ययीभाव-समासस्य लक्षणं लिखेत्।
- (ख) द्वन्द्व समासस्य लक्षणं लिखत्।
- (ग) कर्मकारस्य लक्षणं किम् ?
- (घ) कर्मणायमीम प्रैति स सम्प्रदानम् ?
- (ङ) सुशोभनं हृदयं यस्य सः ?

8. निम्नांकितेषु धातुद्वयस्य लट् लकारे रूपाणि लिखत् —

10

- (1) भू-
- (2) पठ्
- (3) गम् (गच्छ)।

9. अधोलिखितेषु द्वयोः पदच्छेदं (विश्लेषणं) लिखत् —

13

- (1) कर्तरि शप्
- (2) प्रत्ययः
- (3) परश्च।

10. शब्दरूपाणितः शब्दरूपद्वयं लिखत् —

10

अस्मद्-प्रथमा तृतीया, भवद्-प्रथमा, तृतीया

अथवा

पाणिनि अष्टाध्यायी इत्यस्याः महत्त्वम् लिखेत्।